

НАКОПИЧЕННЯ ДОСВІДУ ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

В статтє рассматриваются современные направления музыкально-просветительской деятельности будущих учителей музыки общеобразовательных школ, раскрываются художественно-культурные основы формирования духовной культуры личности.

Ключевые слова: *опыт музыкально-просветительской деятельности, будущие учителя музыки, современная просветительская подготовка.*

“Відступи на три кроки, але на тїнь учителя не наступай”.
Давньояпонська мудрість.

*“Говорити багато й добре – дар
гострого розуму, говорити мало й добре
– властивість мудрого, говорити багато
й погано є ознакою дурості”*

Ф. Ларошфуко.

Модернізація системи освіти допомогла визначити нові пріоритети її розвитку й піднести авторитет та призначення вчителя на більш високий щабель. Сучасний курс державної політики на євроінтеграцію вітчизняної вищої освіти до міжнародного культурно-освітнього і науково-технічного середовища, а також реалізація культурологічної функції освіти в різних ланках, вимагає пошуку нових шляхів просвітництва й поширення світової культурної спадщини серед молоді, ознайомлення її з розмаїттям жанрів різних видів мистецтва, відволікання від низькопробної західної “поп-музики“, що здійснюється через засоби масової інформації тощо. В цій ситуації класичне і сучасне музичне мистецтво виступає протидією таких соціальних негараздів як : злочинність, пияцтво, дармоїдство, розповсюдження наркотичних засобів та ін.. Тому, актуалізується проблема розвитку просвітницької діяльності в системі підготовки майбутнього вчителя музики як носія і поширювача знань, пропагандиста кращих зразків національної культурної спадщини, яка завжди в Україні займала провідні позиції.

Постать сучасного вчителя музики загальноосвітньої школи необхідно розглядати з позиції багатогранної і багатофункціональної особистості, яка прищеплює у підростаючого покоління любов і повагу до національних святинь, світоглядних орієнтацій, розкриває художньо-образний світ музичного мистецтва і разом с тим забезпечує оволодіння музичною культурою народів світу та допомагає усвідомити жанрові особливості національної музики як невід’ємної складової світової художньої культури [4].

У статті “Болонський вектор української педагогічної освіти” В. Андрущенко підкреслює, що сучасна педагогічна освіта характеризується як “комплекс навчально-виховних, науково-просвітницьких, психолого-педагогічних, культурологічних і методичних заходів, підпорядкованих меті підготовки майбутнього вчителя, педагога, вихователя” [1, 3]. Настав час відновити найкращі традиції просвітництва вчителів, оскільки особливо гостро постала потреба в інтерактивних методах формування інтересу до творчого саморозвитку і самопізнання молоді, накопиченні знань нового наукового рівня не тільки через засоби масової інформації, а й через живе людське слово.

У цьому контексті збагачення духовності й художньої культури особистості, пошук нових додаткових форм підготовки людей нової генерації, високоосвічених і висококваліфікованих спеціалістів, патріотів, здатних до творчої праці та поширення знань

особливо культурологічного напрямку є одним з шляхів до прогресу суспільства, виховання різнобічно розвинених особистостей третього тисячоліття.

Сучасна художня освіта і естетичне виховання в загальноосвітній школі спрямовані на такий рівень культурного розвитку особистості, коли в неї формується стала естетична потреба не тільки споживати духовно-художні цінності, а й активно розвивати творчі здібності в доступних межах музичної діяльності, презентувати свої здобутки перед дитячою та дорослою аудиторією [5]. Але скорочення часів на мистецькі дисципліни та обмеження гурткової роботи значно ускладнюють виконання завдань естетичного виховання дітей і молоді.

Тому *метою* даної статті є висвітлення шляхів оптимізації проблеми музично-просвітницької діяльності майбутніх вчителів музики в системі їх фахової підготовки.

Багато науковців різних галузей висвітлювали певні аспекти просвітницької діяльності, підкреслюючи важливість її функціонування в сучасних умовах : розкриття методологічних основ просвітницької діяльності в процесі професійної підготовки вчителів мистецьких дисциплін (Ю. Афанас'єв, І. Зязюн, А. Лащенко та ін.); різні аспекти музичного просвітництва і його загальновиховне та культурологічне значення знайшло своє віддзеркалення в працях Л. Безбородової, В. Петрушина, О. Шевнюк, О. Щолокової та ін.; обґрунтування пріоритетного напрямку та визначення особливостей концертно-освітньої діяльності серед шкільної молоді було розкрито в працях : А. Асаф'єва, Н. Гродзенської, Д. Кабалевського, Л. Масол, Л. Хлебнікової, В. Шацької, Б. Яворського та ін.; як ефективний засіб позаурочної музично-просвітницької роботи учнів шкільного віку її розглядали (О. Апраксина, Л. Дмитрієва, Д. Кабалевського, Н. Черноіваненко та ін.; визначення особливостей музично-просвітницької і концертно-освітньої діяльності в процесі опанування різних видів підготовки майбутніми вчителями музики представлено в роботах І. Аушевої, Т. Жигінас, Л. Кожевнікової, Т. Козарцевої, О. Мельник, Г. Падалки, О. Рудницької, О. Щолокової та ін.

Програмний матеріал музично-просвітницької роботи майбутніх учителів музики найбільш ефективно реалізується за модульно-ейдетичним (тематично-образним) принципом для розширення засобами музичного матеріалу в дітей уявлень про образи довкілля. При цьому алгоритм дидактичної структури музично-просвітницького заняття складається з таких складових : I – організаційного моменту (перевірки технічних засобів, обладнання, повідомлення теми, мети, завдань); II – озвучення ключових питань (понять); III – хід просвітницького повідомлення (аудіювання); IV – підсумки проведеної роботи (узагальнення, закріплення нового матеріалу, перевірка опорних знань).

Відомо, що музичне мистецтво як багатофункціональне культурне явище підсвідомо впливає на різні сфери людини, відновлюючи, виховуючи, освітлюючи, розвиваючи, корегуючи, емоційно, духовно і інтелектуально збагачуючи особистість. Для цього можна використовувати різні цікаві форми проведення музично-просвітницької діяльності в позаурочний час (“Музичний лекторій“, “Лекція-концерт“, “Дитяча філармонія“ та ін.) за орієнтовними тематичними циклами : “Шедеври світової художньої культури“ (відповідно до різних епох), “Українська національна художня культура“, “Джерела зародження інструментальної музики“, “Сучасні митці оперного жанру“ та баг. ін.

Виходячи з позицій сучасних вимог до формування соціально активної і творчої особистості, різнобічно підготовленого спеціаліста до життя в новому тисячолітті, використання комплексу інтерактивних методів відповідно до мети і завдань музично-просвітницького навчання забезпечує нові цікаві форми опанування навчального матеріалу. Включаючи дані методи в роботу, ми виходили з етимології поняття “інтерактивність” (від лат. inter... – префікс, який має значення “поміж”, “між”, “серед” і aktus – дія) та сучасного лінгвістичного тлумачення даного поняття (від англ. “interact” – взаємодіяти, знаходитись у взаємодії). Тобто інтерактивність – це постійна сумісна активна взаємодія всіх без винятку учасників процесу музичного навчання. Відповідно до рівня музично-просвітницького досвіду студентів-музикантів та особливості засвоєння ними навчальної інформації використовуються такі інтерактивні методи : ”Мікрофон”, “Круглий стіл”, “Мозковий

штурм”, “Перепутанка”, “Закінчи думку”; рольові інтерактивні ігри : “Учитель музики”, “Керівник дитячого хору”, “Конферансьє” та ін.

Завдяки дослідженням Birdwhistella було науково доведено, що із загальної кількості інформаційних каналів у процесі різних видів інтерсуб’єктної взаємодії взагалі і музично-просвітницької діяльності зокрема сприймається : “7% почуттів, виражених словами + 55%, почуттів виражених мімікою [9, 4]. Тобто через так званий “невербальний канал” (“візуальний канал” : міміка, жести, пози та ін.) реципієнту передається більша частина повідомлень, які виражають відношення і емоційну характеристику змісту інформації комунікатора (людини, що адресує свої думки співбесіднику).

У сучасній практичній підготовці майбутніх учителів музики до просвітницької діяльності непересічне значення має використання мультимедійних технологій та інформатизація навчання, що спрямовані – на забезпечення студентів-музикантів сучасними технічними засобами (відео і аудіо апаратурою, комп’ютерною технікою з використанням Інтернет-технологій тощо), комп’ютерними музичними програмами, що потребує опанування студентами комп’ютерною грамотністю.

Розробляючи практикум просвітницької діяльності студентів музично-педагогічних факультетів необхідно до навчальних модулів внести теми, безпосередньо пов’язані з впровадженням інформаційних мовних стратегій, розвитком ораторського мистецтва майбутнього вчителя музики, його педагогічного артистизму, запровадити інтерактивні технології інтеграційного спрямування, які суттєво посилюють вплив на слухацьку аудиторію і забезпечують успіх публічного виступу.

Методологічним підґрунтям використання вищезазначених технологій виступають загальноестетичні концептуальні положення : Ю. Борева, Д. Кучерука, Л. Левчук, Б. Лихачова, В. Панченко та ін., в яких декларуються загальновідомі постулати : “Мистецтво – як соціальне явище”, “Мистецтво – модель діяльності особистості і віддзеркалення світу”, “Мистецтво – це невербальна художня комунікація”. У роботі зі студентами необхідно враховувати поліфункціональний потенціал мистецтва, спираючись на комунікативну та інформаційну його функції, а також вагомість його значення в життєтворчості людини. Використовуючи мистецтво як засіб художнього освоєння світу, Ю. Боров підкреслює, що “в силу тих чи інших обставин свого історичного буття мистецтво моделює особистість і впливає на неї” [2, 114-119].

Роль музичного мистецтва полягає в спрямуванні пошуку шляхів в руслі стимуляції художнього саморозкриття особистості методами музичної суггестивності та активної самореалізації творчого потенціалу кожної особи плавно увійти і творчо функціонувати в сучасному соціокультурному просторі. Змістовно цікава і активно проведена музично-просвітницька робота в загальноосвітній школі виступає гарантом формування в кожного учня культурологічної спрямованості різних видів діяльності як основоутворюючого фактора активізації особистості, яка проявляється у :

- * розумінні особливого значення музичного мистецтва в життєтворчості кожної людини; мотиваційного компонента в певній музичній діяльності (або у декількох зразу); прагненні досягти високого рівня майстерності в цьому напрямку; формуванні психологічної готовності до обов’язкової участі в художньо-творчій роботі та реалізації своїх творчих планів;

- * накопиченні музичної бази знань національної і світової музичної культури;

- * намаганні адекватно сприймати оточуючу реальність та об’єктивно ставитись до неї; вмінні співвідносити свої художньо-творчі можливості з художньо-творчими можливостями учасників художньої самодіяльності в процесі виконання музичних творів тощо;

- * визначення ролі музичного мистецтва в моделюючо-відтворюючій організації процесу формування гармонійної особистості;

Політика держави в галузі освіти спрямовує вищі навчальні заклади педагогічного профілю на підвищення професіоналізму їх випускників, активізацію професіональної мобільності майбутніх учителів, беручи за основу сучасну парадигму системи освіти, тому

необхідно правильно організувати різні види і форми навчально-пізнавальної роботи (в тому числі і просвітницької), враховуючи культурні інтереси і вікові можливості аудиторії.

Література

1. **Андрущенко В.П.** Болонський вектор Української педагогічної освіти / В.П.Андрущенко // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання і виховання: [зб. наук. праць]. – К.: НПУ, 2004. – Вип. I. – С. 3-9.
2. **Борев Ю.Б.** Эстетика / Юрий Борисович Боров. – Изд. третье. – М.: Политическая литература, 1981. – 399 с.
3. **Лосев І. В.** Історія і теорія світової культури : європейський контекст : навч. посібник / Лосев Ігор Васильович. – К. : Либідь, 1995. – 224 с.
4. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті // Газета “Освіта”, 2001. – № 38-39. – С. 3-4.
5. **Щолокова О.П.** Проблеми художньо-естетичного розвитку школярів / О.П. Щолокова // Педагогічні новації столичної освіти: теорія і практика. – К.: – 2001. – С. 23-37.
6. **Щолокова О.П.** Методика викладання світової художньої культури: Підручник / Щолокова Ольга Пилипівна. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2007. – 194 с.
7. *Эстетическая культура и эстетическое воспитание.* Книга для учителя / [сост. Г. С. Лабковская]. – М. : Просвещение, 1983. – 304 с
8. **Ушинский К. Д.** Человек как предмет воспитания / Константин Дмитриевич Ушинский. – Кн. 1. – М. – Л. : Из-во АПН РСФСР, 1948. – 329 с.
9. **Ярулов А. А.** Интегративное управление средой образования в школе : [монография] / Александр Анатольевич Ярулов. – М. : Народное образование, 2008. – 368 с.

УДК 379.8.015.311:111:.852:7+379.821:7

Комаровська О. А.

ЗДІБНОСТІ ДО СЦЕНІЧНОГО ВИСТУПУ В СТРУКТУРІ ХУДОЖНЬОЇ ОБДАРОВАНOSTІ ОСОБИСТОСТІ

Стаття обозначает проблему идентификации перформенных способностей в структуре художественной одаренности. Суть перформенных способностей рассматривается в контексте исполнительского творчества, ведущей составляющей которого является сценическое выступление. Анализируется роль готовности и внутренней предрасположенности к сценическому выступлению как идентификационных единиц перформенных способностей.

Ключевые слова: перформенные способности, сценическое выступление, исполнительское творчество, художественная одаренность.

Художня обдарованість – інтегральне поняття, яке науковцями структурується передусім за видами мистецтва: як музична (композиторська, вокальна, диригентська тощо), сценічна (акторська, режисерська, балетмейстерська в різних видах театру), в образотворчих мистецтвах – живописі, графіці, скульптурі тощо (П.Бережанський, Г.Вільсон, П. Єршов, В.Кириєнко, Д.Кирнарська, В. Кочнев, О.Кошева, О.Кульчицька, О.Мелік-Пашаєв, С.Науменко, Н.Рождественська, П.Сімонов, М.Таллібуліна, К.Тарасова, Б.Теплов та ін.). **Актуальність** зазначеного аспекту проблеми зумовлюється тим, що для ідентифікації художньої обдарованості особистості та окреслення шляхів її розвитку суттєвого значення набуває й інший ракурс погляду на її природу, а отже і на структуру, а саме відповідь на запитання про те, який саме матеріал підлягає художній інтерпретації у процесі творення художнього образу: реальний світ, котрий завдяки композитору, письменнику, живописцю, скульптору перетворюється на художній текст, чи вже готовий художній текст, котрий завдяки індивідуальному прочитанню виконавцем доноситься до глядача або слухача. Йдеться про розподіл творчого процесу на прямий і